тых ведаў мы адносім парадак пабудовы і спосаб перадачы метрычных схем (простых, складаных, змешаных); асноўных штрыхоў; суадносіны актыўных і пасіўных жэстаў; паказ уступу і спынення гучання; унутрыдолевае запаўненне дырыжорскага жэста (дуолі, трыёлі, пункцірны рытм, працягласць гукаў); выраз дынамікі; выраз тэмпаў; паказ паўз, фермат і іх разнавіднасцей; магчымасці левай рукі.

Названыя веды выяўляюцца ў наступных навыках і уменнях, якімі павінен авалодаць дырыжор. Да іх адносяцца:

- перадача метра;
- перадача дынамікі;
- перадача тэмпу;
- паказ пачатку гучання, уступу;
- паказ зняцця гучання;
- унутрыдолевае запаўненне дырыжорскага жэста;
- паказ паўз, фермат і да т.п.

Сфарміраваныя на аснове ведаў уменні павінны набываць пэўную ступень аўтаматызаванасці (але не штампаў), хоць яны змяняюцца ў залежнасці ад канкрэтнага музычнага тэксту. Дадзеныя ўменні павінны быць асэнсаваны з улікам канкрэтных выканальніцкіх задач.

Мазанік В.У.,
выкладчык

ПРАБЛЕМЫ АКТЫВІЗАЦЫІ МУЗЫЧНАГА СЛЫХУ СТУДЭНТАЎ У РАБОЦЕ НАД ПАРТЫТУРАЙ

Сярод пытанняў працэсу выхавання спецыялістаў у галіне культуры і мастацтва вылучаецца пытанне аб падрыхтоўцы адукаваных, высокапрафесійных кіраўнікоў выканальніцкіх калектываў. Галоўнай якасцю дырыжора з'яўляецца востра развітая здольнасць унутранага слыху. Паняцце ўнутранага слыху можна параўнаць з паняццем аб музычна-слыхавых ўяўленнях, якія самі па сабе развівацца не могуць. Развіццё ўнутранага слыху патрабуе асаблівай увагі, дзякуючы якой дырыжор здольны ўнутрана ўявіць сабе рэальнае гучанне, разнастайныя гукавыя фарбы, мелодыі, акорды, рытмы. Студэнту-дырыжору неабходна з першых крокаў навучання асэнсаваць ролю і значэнне музычна-слыхавых уяўленняў.

Работу над партытурай можна падзяліць на тры этапы:

1. Вывучэнне партытуры самастойна (маюцца на ўвазе пазааўдыторныя заняткі).
2. Работа над партытурай у класе з выкладчыкам і канцэртмайстрам.
3. Работа над партытурай непасрэдна ў час рэпетыцыі з аркестрам.

Разгледзім работу над партытурай на першым этапе.

Вядома, што дырыжор не мае магчымасці вывучаць партытуру ў працэсе яе выканання. Уся асноўная работа студэнта павінна праходзіць да сустрэчы з аркестрам. Тут можна рэкамендаваць наступныя шляхі: знаёмства з творам па аўдыё- і відэазапісах. Але нельга забываць і аб тым, што праслухоўванне запісаў мае і некаторыя адмоўныя бакі. Гэта, безумоўна, капіраванне ці пераймание ў сэнсе інтэрпрэтацыі, агогікі і г.д.

Атрымаўшы ад праслухоўвання музычна-слыхавыя ўяўленні, студэнт мае магчымасць пачаць аналіз і вывучэнне музычнага матэрыялу. Студэнт-дырыжор, уяўляючы рэальнае гучанне твора (а гэта і ёсць унутраны слых), павінен вызначыць яго форму, месца галоўнай і пабочных кульмінацый, устанавіць цэзуры паміж музычнымі фразамі, сказамі, перыядамі, часткамі, прааналізаваць ладатанальны план, асаблівасці гармоніі, перакласці тэрміны. Абапіраючыся на веды, трэба прааналізаваць музычную фактуру партытуры. Вызначым асноўныя віды аркестравай фактуры:

- манадычная;
- акордавая;
- поліфанічная;
- гамафонна-гарманічная.

У сваю чаргу для вызначанай фактуры характэрны тыя ці іншыя аркестравыя функцыі. Гэта:

- мелодыя,
- гармонія,
- педаль,
- бас,
- фігурацыя,
- кантрапункт,
- падгалосак.

Названыя звесткі дапамогуць студэнту разабрацца ў няпростай аркестравай фактуры і, зразумела, у асваенні розных тэм, падгалоскаў, кантрапунктаў і г.д.

Другі этап навучання -- работа ў класе з выкладчыкам і канцэртмайстрам. Заняткі ў класе дырыжыравання маюць складаную задачу:

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

студэнт павінен уявіць сабе змест і пытанні падрыхтоўчага, перадрэпетыцыйнага перыядаў і падрыхтавацца на практычных індывідуальных уроках з канцэртмайстрам-піяністам да наступнага этапу навучання дырыжыраванню -- сустрэчы з аркестрам.

На наш погляд, неабходна, каб працэс работы над партытурай у дырыжорскім класе з самага пачатку праходзіў так, як таго патрабуюць абставіны ў калектыве. Заняткі ў класе фарміруюць некаторыя навыкі ў студэнта. Гэта уменне ўносіць папраўкі, выказваць розныя пажаданні, рабіць неабходныя прыпынкі ў час выканання. А самае галоўнае тое, што ў працэсе рэпетыцыйнай работы з піяністам-канцэртмайстрам у класе студэнт-дырыжор атрымлівае не толькі магчымасць зносін, сувязі, але і магчымасць чуць твор у жывым гучанні. Здольнасць бесперапынна кантраляваць выкананне -- галоўная якасць дырыжора. Звычку нічога не ўпускаць і адразу выпраўляць усе недарэчнасці неабходна выхоўваць на ўроках у класе.

Як ні дзіўна, але ў асноўным студэнты падыходзяць да дырыжорскага пульта перакананыя, што дырыжыраваць -- гэта нешта паказваць, жэстыкуляваць. А галоўнае, што трэба зразумець: дырыжыраваць -- гэта перш за ўсё слухаць.

Можна параіць прыём, які выкарыстоўваецца на ўсіх стадыях групавой ці агульнааркестравай рэпетыцыі. Спачатку трэба вучыць асобна элементы фактуры: гэта ці меладычны голас, ці кантрапункт, ці фігурацыя і інш. Паступова асобныя элементы фактуры злучаюцца ў адзіную музычную тканіну. У аснове метадычнага прыёму раскладу аркестравай фактуры на элементы ляжыць прынцып ад прыватнага да цэльнага, ад простага да складанага. Студэнту-дырыжору цяжка адразу слухаць усе групы аркестра, усе элементы фактуры твора, асаблівасці выканання: якасць інтанацыі, дакладнасць рытму, штрыхоў, фразіроўкі, выразнасць. Ён павінен накіроўваць сваю ўвагу на адзін ці другі бок выканання ў залежнасці ад задач, якія стаяць на вызначаным этапе работы. А па меры набыцця вопыту студэнт будзе удасканальваць сваё майстэрства.

Такім чынам, рашаючы праблему выхавання дырыжора, неабходна абапірацца на развіццё слыху. А слыхавая дзейнасць студэнта-дырыжора -- гэта шматгранная і надзвычай цяжкая дзейнасць. На працягу ўсяго шляху навучання студэнта ў дырыжорскім класе слыхавыя задачы павінны ўсё больш і больш ускладняцца.

Мішуроў Г.С.,
прафесар

НЕАБХОДНАСЦЬ ФАРМІРАВАННЯ ПЕДАГАГІЧНЫХ НАВЫКАЎ У СТУДЭНТАЎ СПЕЦЫЯЛІЗАЦЫІ "НАРОДНА-ІНСТРУМЕНТАЛЬНАЯ ТВОРЧАСЦЬ"

Практыка паказвае, што вельмі вялікі працэнт выпускнікоў Беларускага універсітэта культуры працуе ў якасці выкладчыкаў музыкі і спецінструмента ў дзіцячых музычных школах, музычных студыях, цэнтрах эстэтычнага выхавання, іншых вучэбных установах.

Пасля пераўтварэння інстытута культуры ва універсітэт культуры складзены ўпершыню новыя вучэбныя планы, якія адлюстроўваюць канкрэтна той рэальны аб'ём ведаў, што павінны атрымаць студэнты за ўвесь перыяд навучання. Аднак пры гэтым змест вучэбных планаў накіраваны не столькі на павелічэнне аб'ёму гадзін, колькі на забеспячэнне бесперапыннасці і сістэматычнасці псіхолага-педагагічнай падрыхтоўкі музыкантаў-інструменталістаў.

На падставе новых вучэбных планаў з улікам прысваення кваліфікацыі выкладчыка неабходна ажыццяўляць прафесійна-дзейнасны падыход да падрыхтоўкі музыканта-інструменталіста на ўсіх этапах яго навучання -- ад прафарыентацыі да паступлення ў ВНУ, да стажыровак пасля заканчэння ВНУ. У ажыццяўленні гэтага падыходу вялікае значэнне мае мэтанакіраванае ўзаемадзеянне прадметаў псіхолага-педагагічнага цыкла з прадметамі спецыялізацыі народна-інструментальнага выканання.

За апошнія два гады ў Беларускім універсітэце культуры на кафедры народна-інструментальнай творчасці апрабіраваны вопыт педагагічнай практыкі студэнтаў на працягу трох семестраў (УШ--Х). У ходзе педагагічнай практыкі развіваюцца прафесійна-творчыя здольнасці будучага музыканта-інструменталіста, ён лепш пазнае сябе ў кантэксце прафесіі, у яго фарміруецца творчы падыход да музычнай педагагічнай дзейнасці. Кожны семестр павінен мець сваю дамінанту канкрэтных педагагічных і творчых задач.

Наш вопыт пераконвае: неабходны мэтавыя сістэмы падрыхтоўкі выкладчыкаў музыкі розных спецыялізацый з улікам асаблівасцей

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ